

СТАНОВИЩЕ

за научно творчество на доц. дпн **Пенка Ненова Цонева**,
участник в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално
направление 1.2. Педагогика (История на неформалното образование в България),
обявен в ДВ, 34, 20.04.2018 година

Научно творчество

В конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“, доц. дпн Пенка Ненова Цонева участва с 32 научни публикации, от които автореферат на дисертация за придобиване на научната степен „доктор на педагогическите науки“, една монография, четири учебници и учебни помагала, пет студии, пет статии в научни списания, 9 статии в сборници, седем изследователски материали, публикувани в традиционни и онлайн научни списания. Независимо от факта, че останалите приложени информационни продукти(64 на брой) не се анализират, те са взети под внимание при изготвянето на становището, тъй като очертават цялостния научно-изследователски профил на кандидатката.

Като цяло, тематично определената изследователска територия, на която доц. дпн Пенка Ненова Цонева се е посветила, впечатлява със своята актуалност, многоплановост и ценностна проникновеност. Очертавайки важни периоди от историческото развитие на читалищната дейност и читалищното образование, женските дружества и движения, детските и младежките организации, ролята на Българската Православна Църквата за образованието в България, стимулирането на самообразованието чрез библиотечната дейност и др., авторката проектира и актуалния смислов и ценностен конструкт на неформалното образование в историографски и съвременен педагогически ракурс. Това изследователско постижение, обединяващо по-голямата част от публикациите на доц. дпн Пенка Цонева, се очертава като централна тематична насоченост в нейното творчество. В историко-педагогически план са систематизирани изворови материали, проследяващи процесите на развитие и утвърждаване на формите и практиките на неформално образование в България. Компетентно са анализирани дейността на читалищата, църквата, женските сдружения и същностната им трансформация през годините, обусловена от

промяната на общественото развитие. На преден план са изведени както структурите на тези организации, така и духовно-нравствената смисленост на устойчивите намерения на техните идеолози, но и неизброимите проблеми, свързани с отстояването на основните социални послания, които те разгръщат. Задълбочените анализи ясно очертават първите значими импулси за утвърждаването на идеята за неформално образование в един продължителен времеви период, динамичен на социални промени и проява на творчески импулси и родолюбиви намерения. Учебникът „Неформалното образование в България 1878-1989“ е и първият труд посветен на историята на неформалното образование, който обслужва и лекционните курсове в относително новата университетска специалност във ФП при СУ „Св. Климент Охридски“. Много отчетливо са коментирани трите важни паралела, очертаващи периметъра на неформалното образование: църква, читалищна дейност и граждански организации (в тяхното разнообразие и взаимодействие). „Христоматията по история на неформалното образование в България“ е друга значима публикация на доц. дпн Пенка Цонева, систематизираща и интерпретираща пет вида исторически извори. Така авторката постига висока степен на научност, представителност и валидност на изследователски резултати. По своята стойност и актуалност информацията надхвърля рамките на специалността „неформално образование“ и би могло да се ползва от студенти и от други специалности.

Като друга изключително важна тема в творчеството на доц. дпн Пенка Ненова Цонева се откроява връзката Църква – образование. В своята цялостност тази тема обединява различни исторически периоди и подпериоди в техните съдържателни сечения: 865-927; 1878-1913; 1944 - 1953; 1870-1989. А Темата на големия докторат „Развитие на връзката Българска православна църква-българско образование 865-1989“ може да бъде разглеждана като едно цялостно и респектиращо изследователско постижение, параметриращо дейността на българската Църква и нейното влияние върху образователната традиция на България. В пълнота, позовавайки се на надеждни източници и неизследван досега изворов материал, доц. дпн Пенка Цонева постига изключително сериозен изследователски резултат като не само осветлява един много динамичен период от българската историята, свързан с просветната политика и дейност на Църквата през периода от възстановяването на Българската патриаршия до 1989 год., но изгражда и ярка представа за характера на войнстващия атеизъм, проявяващ се на по-късен етап и

политическото невежество, нанесли трайни щети върху съзнанието и духовния живот на нацията. От една страна аналитично и компетентно се представя влиянието на Държавата върху функционирането на Българската Православна Църква(БПЦ), а от друга- посредством разкриване на връзки и зависимости между отделните процеси в самата Църква се коментират нейното адаптиране към политическите условия и усилията ѝ за запазване на специфичното статукво, самостоятелността и религиозно-просветителската мисия. Сполучливо и детайлно са анализирани подпериоди от по-новия исторически период, които авторката обозначава като „Умерена десталинизация”, „Живковизмът в България” и „Българското преустройство”. Доц. дпн Пенка Цонева разкрива, неизследвани досега политически извращения, засегнали дълбоко и авторитета на българската Църква, нейните служители и исконното религиозно чувство на българина. Чрез добре проучени и систематизирани факти, авторката успява да промени редица неверни представи за същността на войнстващата антирелигиозна пропаганда, водена от различните политически ръководители. Добре са отразени насоките, които БПЦ чертае в различните периоди, свързани с дейността ѝ, за да защити родолюбивия и народностен характер на религиозния живот на обществото. Досега в съществуващите историко-педагогически изследвания този проблем не е проучван в неговата пълнота. Ако все пак се натъкваме на подобна проблематика в сродни изследователски сфери, то тя отразява разнородни впечатления и нюанси, без нужната степен на многоаспектна обзримост и историческа обусловеност.

В „Читалищното образование в България 1878-1989“ (най-новата монография на доц. дпн Пенка Цонева) е постигнато съдържателно обединение на информационни цялости от актуализирани предходни аналогични проучвания. На тази основа е изградена многопластова картина на възникването, развитието и проблемите на читалищното образование, както и проекциите му върху цялостния облик на неформалното образование в историко-педагогически план. В същото време авторката имплицитно налага перспективата за съвременното читалищно образование. 210 разнородни исторически извори – архивни, документални, биографични, статистически и други, част от които за първи път представени в публичното пространство, позволяват на авторката да проследи логиката и ценностната осмисленост в развитието на читалищното образование и да защити своята теза , че „читалищното образование е неразделно свързано с

училищното образование в качеството си на негово своеобразно продължение и обща насоченост – издигане културно-образователното равнище на народа“. Доц. дпн Пенка Цонева прозира и надеждна обвързаност между потенциала на читалищното образование и насочеността на Националната стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността (2014 – 2020), валидираща неформалното обучение и самостоятелно учене.

Преподавателска, административна и научно-изследователска дейност:

Доц. дпн Пенка Цонева е титуляр на лекционните курсове и семинари по: История на неформалното образование в България; История на социалното законодателство в България; История на училищното управление в България. Всички лекции и упражнения на авторката са осигурени с учебници и учебни помагала. Кандидатката ръководи успешно дипломанти и един докторант.

Изследователската ангажираност на авторката е подвластна на устойчив интерес и завидна професионална отдаденост. И може би точно затова анализите и проникновенията ѝ не остават на равнището на безстрастни исторически констатации, а центрират вниманието и вълнуват по човешки с интересно представените факти, данни и многопластови тълкувания.

Логично, в анализите представящи историческото развитие и потребностите на новия век и в синергичната обвързаност на формално и неформално се долавят идеите за належащите промени, свързани с демократизацията и хуманизацията на образованието като цяло. Доц. дпн участва в екипите на 7 научно-изследователски проекти, на три от които е ръководител. Член е на постоянни и временни комисии при ФП, а от 2008 г. до сега – на Факултетен съвет; курсов ръководител на студенти от специалност „Педагогика“ /2004-2008/; член на Общото събрание на ФП; член на Атестационната комисия 2011-2015; член на Комисията по научноизследователската и проектна дейност 2013-2015; понастоящем член на Комисията по качеството; член на комисията за изготвяне на доклад-самооценка за сп. Неформално образование 2012. Ръководител е на катедра “История на педагогиката и управление на образованието”(2011-2018) във ФП на СУ ”Св. Климент Охридски”.

Научни приноси:

Обобщено, научните приноси на доц. дпн Пенка Цонева са ориентирани около следното:

- Проследяват се процесите на възникване, развитие и утвърждаване на неформалното образование;

- За първи път се проследяват в дълбочина и синергетична обвързаност проектите на читалищното образование, дейността на различните женски, младежки и др. организации върху цялостната визия на неформалното образование;

- За първи път се осъществява задълбочено и обективно историко-педагогическо проучване, отразяващо връзката между БПЦ и образованието в периода 865-1989;

- Преодоляват се редица изкривявани факти за ролята на БПЦ за образованието в България;

Заклучение:

Направеният анализ на цялостното научно творчество и научно-изследователската активност на доц. дпн Пенка Цонева ми дават основание убедено да препоръчам на Уважаемото Жури да формулира предложение пред ФС на ФП при СУ „Св. Климент Охридски“ за заемане от кандидатката на академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ по професионално направление 1.2. Педагогика (История на неформалното образование в България).

Изготвил становището: проф. д-р Емилия Василева